

Esto concilium Tridentinum suo *decreto* (non *canone*) non creasse *dogma*, de quo tamen adhuc disceptari posset, nam Ecclesia decreto, quo nulla esse declarat clandestina matrimonia, per se quidem dogma fidei non enunciat, sed *statuit* et *decernit*, quod nemo infirmum dicere potest, quin eo ipso *dogma fidei* (de potestate Ecclesiae) neget. Verum, hoc praetermisso, quid inde? Sola ne dogmata fidei obligant fideles catholicos? Nonne iidem sub gravi obligantur ad leges disciplinares, praesertim *fundamentales* servandas? Christus dedit Ecclesiae suae potestatem legislatricem, quapropter omnes eius filii legibus ab ipsa constitutis se subiicere tenentur, sive ii sint principes sive subditi. Si igitur concilium, oratore ipso fatente, condidit *canonem*, sive melius *decretum* disciplinae, dum statuit formam celebrandorum coniugiorum, et quidem sub nullitatis poena, nemo est, qui ab ea se subducere valeat; contrarium vero asserere gravissimus saltem *error* esset.

Sic etiam erroneum et anticatholicum est, quod adiecit orator, concilium hoc suo decreto actum effecisse principatus proprium, eoque annuente et postulante; cum placuerit principatui, poterit hic statuere novam formam sub nullitatis poena. Tota haec, inquam, assertio erronea et anticatholica est, utpote damnata in Constitut. dogmatica *Auctorem fidei* in prop. LIX. et LX. quas hic subiicimus: In prop. LIX. dicitur: «*Declaratio synodi (Pistoriensis) asserens, ad supremam civilem potestatem dumtaxat originariam spectare contractui matrimonii apponere impedimenta eius generis, quae ipsum nullum reddant, dicunturque dirimentia; quod ius originarium praeterea dicitur cum iure dispensandi essentialiter connexum; subiungens: supposito assensu vel conniventia principum, potuisse Ecclesiam iuste constituere impedimenta dirimentia ipsum contractum matrimonii; quasi Ecclesia non semper potuerit ac possit in christianorum matrimoniis iure proprio impedimenta constituere, quae matrimonium non solum impediant, sed et nullum reddant quoad vinculum, quibus christiani obstricti teneantur etiam in terris infidelium, in*

» eisdemque dispensare; *canonum* 3. 4. 9. 12. sessionis 24. » *concilii Tridentini eversiva, haeretica* (117).» Propositio vero LX. haec est: «*Item rogatio synodi ad potestatem civilem, ut e numero impedimentorum tollat cognationem spiritualem, atque illud, quod dicitur publicae honestatis; quorum origo reperitur in collectione Justiniani, tum ut restringat impedimentum affinitatis et cognationis ex quacumque licita vel illicita coniunctione provenientes ad quartum gradum iuxta civilem computationem per lineam lateralem et obliquam, ita tamen, ut spes nulla relinquatur dispensationis obtinendae; quatenus civili potestati ius attribuit sive abrogandi, sive restringendi impedimenta Ecclesiae auctoritate constituta, vel comprobata; item qua parte supponit, Ecclesiam per potestatem civilem spoliari posse iure suo dispensandi super impedimentis ab ipsa constitutis vel comprobatis. Libertatis ac potestatis Ecclesiae subversiva, Tridentino contraria, ex haereticali supra damnato principio profecta* (118). »

Tales nempe sunt fontes, ex quibus orator ac senator doctrinam suam hausit, nempe ex apostata De Dominis, ex Launoio, ex Iansenistica synodo Pistoriensi, cuius propositiones tanquam *haereticae* vel *erroneae* hac in parte confixae sunt. Itaque erroneum atque anticatholicum est affirmare, posse principatum, cum ei placuerit, statuere novam matrimonii formam contrariam illi, quam Tridentinum constituit, aut etiam ab illa diversam; erroneum et anticatholicum est affirmare defectum sacramenti in matrimoniis, quae inita fuerint iuxta solam legem civilem, causam esse, ut eiusmodi connubia censi debeant quidem ut non *rata*, sed tamen ut *legitima* ac *vera* (119). Quae cum ita sint,

(117) Si *haeretica* est doctrina synodi Pistoriensis, eo quod sit eversiva canonum 3. 4. 9. 12. ergo eiusmodi canones sunt *dogmatici*, non autem disciplinares tantum. Nam haeretica est doctrina, quae opponitur fidei dogmati.

(118) Et hic animadverto, doctrinam hac in propositione damnatam eandem prorsus esse, quam orator noster adstruit. Tam altas radices egerat in illo archigymnasio Taurinensi doctrina Pistoriensis et Febroniana!

(119) Haec ipsa placet confirmare ineluctabili etiam Pii VII. auctoritate in

plane consequitur, si qua inita fuerint coniugia mere civilia, illa non constituere nisi *verum* ac *ratum* concubinatum, nempe concubinatum *legalem* deteriore concubinato vulgari, saltem quoad effectus. Nam qui versantur in simplici concubinato, norunt ac profitentur se male agere, atque ut plurimum resipiscunt; contra vero qui in concubinato legali vivunt contacti matrimonii pallio, iactant se matrimonio esse coniunctos, eoque iuxta adversarium *vero* ac *legitimo*, adeoque longe difficilius se ab eiusmodi nexibus extricant.

In eo vero, quod adiecit orator, nullam haberi *legem* sive divinam sive humanam, quae praecipiat concursum sacramenti ad valorem coniugii, reponimus *primo* legem hanc haberi in decreto concilii Tridentini, quo irritantur matrimonia omnia non celebrata iuxta formam a se praescriptam ubicumque decretum illud fuerit publicatum. Reponimus *secundo* iterum hanc legem haberi in anathemate prolato ab eodem concilio in eos qui negaverint esse *vera* et *rata*, idest sacramenta, coniugia clandestina, quamdiu Ecclesia irrita ea non fecerit. Reponimus *tertio* necessariam non esse legem aliquam afferre dum de eo agitur, quod oritur ex ipsa rei natura; ut in casu nostro, in quo contractus et sacramentum unum idemque revera sunt, ita ut unus sine altero haberi nequeat, ac, si alterum desit, alterum

Instructione nuntio apostolico in Polonia data an. 1808. In ea summus pontifex graviter queritur de agendi ratione episcopi Varsoviensis dicens: « In » matrimoniis catholicis... contractus civiles, divortia civilia, sententias civiles, » a civili lege praescripta agnoscendo episcopus catholicus, principi potestatem » in sacramenta et disciplinam ecclesiasticam concedit, et admittit, *principem* » *posse formam et ritus mutare, canones abrogare, libertatem Ecclesiae violare,* » *conscientias turbare*, proindeque eandem potestatem habere absolutam in » res et causas mere ecclesiasticas... et ex natura sua a potestate clavium pen- » dentes, eundemque posse manus thuribulo imponere, atque suis legibus » canonibus Ecclesiae dominari.... *Error est, matrimonium contractum civi-* » *lem reputare*, praesertim ex quo matrimonium sub lege evangelica ad digni- » tatem sacramenti fuit elevatum, et ideo res sacra, atque ex natura sua, et » *quoad valorem suum ab omni specie legum profanarum independens factum* » *est.* » Apud Roskovány *Monumenta catholica pro independentia potestatis* » *ecclesiasticae ab imperio civili.* Quinque Ecclesiis 1847. tom. II. pag. 152 seqq.

abesse necesse sit. Hinc negatur hypothesis adversarii, in qua ipse assumit, posse in coniugiis christianis contractum coniugalem existere sine sacramento; et denuo concludimus, contractum mere civilem non esse contractum connubialem, sed conventionem ad concubinatum ineundum.

Exinde patet, falsum esse corollarium, quod orator deducit ex falsis principiis, id est, neque oportere, neque decere, ut lex civilis actum religiosum in coniugio praescribat *sub poena nullitatis*; nam omnino decet, ut regimen civile, si velit rite officio suo fungi, ubi religio catholica est lex regni vel reipublicae, efficiat, ut a civibus ea, quae ad religionem spectant, serventur. Debet enim potestas civilis Ecclesiae praesto esse in iis omnibus, quae eius muneris sunt, et ab ipsa poscit Ecclesia. Si sermo sit de aliqua statuenda lege circa matrimonium *sub poena nullitatis*, certe civilis auctoritas statuere eam non potest, cum hoc excedat limites eiusdem auctoritatis, potest vero utique et debet legem eiusmodi ab Ecclesia latam omni praesidio servare ac tueri.

Ideo vero dici nequit *haereticus*, aut *schismaticus*, qui tenet doctrinam de *separatione* seu de *separabilitate* inter contractum et sacramentum, quia nulla hac de re data fuit expressa ac formalis ab Ecclesia definitio. Verum eiusmodi definitionis defectus non impedit, quominus doctrina dici non debeat *falsa*, *erronea* et Ecclesiae doctrinae ac paxi *contraria*, et qui eam profitetur, *temerarius*, atque a germana Ecclesiae catholicae doctrina alienus. Praeter *haeresis*, aut *schismatis* notas, plures aliae censoriae notae seu censurae sunt quibus propositiones, aut doctrinae notantur, ex. gr. *de haeresi suspectae, haeresi proximae, sapientes haeresim, temerariae, erroneae etc.*

Neque ad hoc necessario requiritur concilii oecumenici declaratio, quum non minus sit infallibilis Ecclesia dispersa, quam in concilio congregata. Romanus pontifex Ecclesiae caput satis aperte innumeris prope actibus veram Ecclesiae hac de re exposuit doctrinam, ut ex allatis documentis constat. Nec proinde necesse est, ut hac de causa immutetur iurisprudencia.

Sic opus pariter non est constituere, ut solum matrimonium *ratum*, non autem *mere legitimum*, ut oratoris phrasi utamur, producat effectus civiles. Quod enim vocatur mere legitimum, non est verum matrimonium. Viderint porro administratores regni vel reipublicae catholicae, an deceat ac expediat tribuere effectus civiles coniugibus, qui degunt in concubinato.

Ante concilium Tridentinum coniugia clandestina non contrahebantur, ut opinatur adversarius, iuxta leges civiles. Absurdum quippe est dicere ad normam civilium legum celebratum fuisse coniugium, quod contrahebatur secreto, ac sine ullis testibus; et hac de causa tot oriebantur, ut vidimus, scandala et incommoda quibus fiebat, ut non pauci separati a vera coniuge, cum alia coniungerentur in facie Ecclesiae ac in perpetuo adulterio viverent, ut silentio praeteream nuspian fere tunc temporis leges civiles de quibus agitur, viguisse, ac rationem contrahendi coniugia clandestina maxime fuisse idoneam ad leges civiles eludendas.

Insuper assumit adversarius ut certum, quod iuxta catholicam doctrinam est prorsus falsum: scilicet assumit coniugiis illis clandestinis defuisse sacramenti dignitatem; at vero, uti ostendimus, Ecclesia illa habuit tanquam vera sacramenta. Sic etiam falsum est, quod ipse rursus affirmat, Ecclesiam ea non habuisse ut illicita, inhonesta ac turpia; siquidem concilium Tridentinum contrarium plane testatur, dum profitetur Ecclesiam Dei *ex iustissimis causis illa semper detestatam esse atque prohibuisse*.

Absonum porro est et erroneum, quod adiecit orator, posse etiam post concilium Tridentinum legitime celebrari matrimonia, si princeps catholicus velit in regno suo formae a concilio praestitutae aliam subrogare, si idem finis obtineatur impediendi matrimonia clandestina: ecquis enim princeps sive catholicus sive acatholicus potest sibi arrogare potestatem supra concilium oecumenicum, seu supra Ecclesiam universalem, proponendo aliam formam ab ea diversam quam Ecclesia constituit? Qui hoc imprudens blaterat, palam se ignorare patefacit hanc

doctrinam uti *haereticam* fuisse in Constitut. *Auctorem fidei* damnatam propp. LIX et LX. quas paulo ante recitavimus; in quibus haereticali nota configitur Pistoriensium doctrina, qua tribuitur principibus potestas immutandi, abolendi aut substituendi impedimenta matrimonium dirimentia.

Miror vero, potuisse oratorem Subalpinum etiam atque etiam affirmare matrimonia clandestina ante concilium Tridentinum *non fuisse rata*, cum aperte hoc ipsum concilium anathema in eos pronuntiaverit qui negaverit fuisse *vera et rata*, ac tamdiu *vera et rata* permanere quamdiu non fuerit suum decretum promulgatum, prout reipsa talia adhuc eam vim habent iis omnibus in locis, in quibus nondum est publicatum.

Quod autem asserit de concilio sanciente illum canonem (*decretum*) ob delegationem principum, duplici eoque gravissimo errore nititur, altero *facti*, *iuris* altero. Error facti est, quod card. Lotharingius, dum rogavit concilium, ut irritaret coniugia clandestina ob innumera pene mala, quae exinde dimanabant, transtulerit in concilium potestatem, qua princeps natura est instructus. Porro tantum abest ut Galliarum rex censuerit per oratorem suum cardinalem Lotharingium delegare potestatem suam concilio, ut statueret illud dirimens impedimentum, quin potius *enixis precibus* concilium rogaverit, ut dignaretur eiusmodi matrimonia irrita facere. Idque non sine ingentibus difficultatibus obtinuit laudatus cardinalis a concilii Patribus, quorum aliqui in negante sententia perstiterunt pene usque ad sessionis illius finem (120). Id ne est transmittere potestatem in alterum, an verius agnoscere ac profiteri se hac potestate plane esse destitutum? Accedit, quod card. Lotharingius duo regis sui nomine a concilio postulaverit, tum irrationem coniugiorum clandestinorum, tum filiorum familias, quae obnitentibus aut insciis parentibus inirentur. Ex his alterum concessit concilium, alterum recusavit; quinimo decrevit *falso* nonnullos *affirmare matrimonia a filiis familias sine*

(120) Cf. Pallavic. op. et loc. cit.

consensu parentum contracta irrita esse, et parentes ea rata vel irrita facere posse.

Cum hae praemissae sint falsae, falsum quoque consequens esse necesse est, quod in illis continetur, scilicet posse principes illam potestatem revocare iuxta temporum exigentias, in quo consistit alter error, quem vocavimus *iuris*. Principes enim revocare non possunt, quod nunquam concesserunt, aut concedere potuere, cuiusmodi eam esse vidimus potestatem, quam senator noster iisdem tribuit.

Quemadmodum vero sub finem disceptationis suae idem orator adiecit: « Repeto, id iamdiu in Galliis et in Belgio » locum habuisse, quin eiusmodi *coniugiis legitimis* turpe concubinatus nomen inditum fuerit, » ita et nos iterare debemus, quod iam diximus, videlicet non agi de *facto* sed de *iure*: plura sunt quae fiunt, quae tamen fieri legitime non possunt. Ecclesia nequit vim obicere iis, qui vi abutuntur, ut contra ius et fas multa constituent. Si interdum necessitate compulsa apostolica Sedes dissimulare ad tempus cogitur, non ideo approbat, quae improbanda sunt: novit Ecclesia tempus tacendi et tempus loquendi: functa est munere suo prout rerum ac temporum adiuncta exposebant. Quod si gubernia aurem non praebent, ipsa viderint: non ideo res licita efficitur, neque inde sequitur alias sive respublicas sive regna licite posse illa imitari. Caeterum concubinatus nomen *legitimis* huiusmodi *connubiis* a Pio IX. aperte inditum fuisse pluries diximus, quum docuit: « inter » fideles matrimonium dari non posse, quin *uno eodemque* » tempore sit *sacramentum*, atque idcirco quamlibet aliam » inter christianos viri et mulieris praeter sacramentum coniunctionem, CUIUSCUMQUE ETIAM CIVILIS LEGIS VI FACTAM, nihil » aliud esse nisi turpem atque exitialem *CONCUBINATUM* ab Ecclesia » tantopere damnatum, ac proinde a *coniugali foedere sacramentum separari nunquam posse* (121). »

(121) Pii IX. P. M. Acta. Par. I. 1855. p. 585, *Allocut. in consist. secret.* habita die 27. Sept. 1852.

Hinc patet, quid respondendum sit alteri oratori, qui ideo legem tuetur esse catholicam, quia *de fide* non est doctrina, quae de contractu ac sacramento unam eandemque rem efficit, et quia contraria etiam opinio est *satis catholica*. Nimirum doctrina, quae de contractu et sacramento unam eandemque rem efficit est doctrina vera, certa, et catholica, ac tradita assertaque solemniter, ut modo vidimus, ab apostolica Sede iuxta perpetuum Ecclesiae sensum in coniugiis christianorum. Hoc nobis satis est. Si qua sit tolerata quorundam opinio contraria, ea est *falsa*, doctrinae apostolicae Sedis *adversans*, nec proinde *satis catholica*, imo nullo modo catholica est.

Quod demum alter orator protulit, nempe legem propositam non loqui nisi de coniugiis *legitimis*, concilium vero de his non disserere, facili negotio refellitur. Sane quam ratione lex loqui potest de coniugiis legitimis, si alia non dantur coniugia legitima praeter ea, quae coram Ecclesia celebrantur? At forte orator ea voce significare voluit coniugia *legalia*, quae scilicet a sola lege civili probantur. Ast eiusmodi coniugia non agnoscuntur ab Ecclesia, quae ea omnia omnino respuit ut irrita ac nulla: atque ex hoc ipso patet, propositam legem esse improbandam tanquam anticatholicam, utpote quae auctoritati oecumenici concilii adversetur.

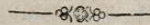
Itaque hoc semper alta mente repostum tenendum est, non alia dari vera ac legitima coniugia, quam quae ab Ecclesia admissa sunt ac probata. In illis igitur regionibus, in quibus decretum Tridentinum publicatum non est, valida sunt matrimonia clandestina, quia vera ac rata eadem declaravit Ecclesia; at ubicumque illud decretum publicatum est, coniugia, quae iuxta formam a concilio praescriptam celebrata non fuerint, irrita sunt atque invalida, quidquid tandem lex civilis statuerit. Matrimonium, quod inscio prorsus civili magistratu coram duobus, aut tribus testibus, et coram parochio etiam invito celebretur, validum est ac ratum: quod si non solum magistratibus civilibus adstantibus, sed coram universo senatu, ac tota etiam spectante civitate, absente ordinario vel parochio aut

sacerdote ab eodem deputato, attentaretur coniugium, nullum ac irritum esset omnino, nec matrimonium, sed concubinatus foret.

Ac de his rebus nos hactenus loquutos satis sit; ulterius progredi potuissemus, finem tamen, quem nobis proposuimus, assecutos nos esse confidimus, ostendere scilicet, quantum ex omni parte habendum sit et antichristianum et anticatholicum, quod communiter appellamus matrimonium civile ubicumque concilium Tridentinum solemniter publicationem habuit. Inquisivimus in eiusdem civilis matrimonii naturam, unde natum, quamque late progressum fuerit. Excussimus et legem in se et in consecrariis, quae illam comitantur. Demum nullum negleximus argumentorum, quibus legis fautores et in comitiis electivis, et in senatu Subalpino omni studio contenderant demonstrare convenientiam legis ipsius, quamque utilis foret Subalpinis, si communi suffragio probaretur. Quo in loco vidimus cavillationes et fraudulenta artificia, quibus in argumentando usi sunt.

Non ideo cuiusquam nomini detrudere voluimus, aut quempiam laedere. Satis enim novimus, quod cum fervet disputatio, incalescunt, agitantur, atque veluti impetu efferuntur animi et veritatem saepius non vident. At simul animi quiescere, locum ratio iterum usurpat, et tunc argumenta, quae prius ineluctabilia videbantur, qualia sunt cognoscuntur, nullius videlicet ponderis, nullius virtutis. Quare affirmare minime dubitamus, non paucos eorum, qui tam vehementer pugnarunt pro lege matrimonii civilis, ipsam nunc repudiare. Interea nobis satis erit veritatem propugnasse, et Ecclesiae Christi aliquid obsequii exhibuisse.

INDEX

LIBER PRIMUS

DE MATRIMONIO SACRAMENTO ET DE MATRIMONIO CIVILI.

SECTIO PRIMA

DE MATRIMONIO SACRAMENTO.

PROOEMIUM.	» VII
CAP. I. — DE RATIONE SACRAMENTI IN MATRIMONIO CHRISTIANO.	
ART. I. Veritas sacramenti matrimonii ostenditur ex perpetua Ecclesiae doctrina.	pag. 1
ART. II. Veritas sacramenti matrimonii ostenditur ex communi Scholasticorum doctrina	» 22
ART. III. Veritas sacramenti matrimonii ostenditur ex Ecclesiastica interpretatione textus Paulini, Ephes. V. 35.	» 35
CAP. II. — DE MATRIMONII CHRISTIANI MINISTRO.	
ART. I. Quaestionis origo.	» 46
ART. II. Quaestionis progressus	» 66
ART. III. Corollaria ex nova sententia de sacerdote christiani matrimonii ministro.	» 71